ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

***Кріль А.Ю.**, здобувач вищої освіти*
ступеня доктора філософії
Національний університет «Львівська політехніка»

Внутрішній контроль відіграє важливу роль у забезпеченні успішної діяльності підприємств, сприяючи підвищенню її ефективності, зниженню рівня порушень і зловживань, оптимізації фінансових, матеріальних та інших потоків, а також запобігаючи шахрайству та іншим фінансовим злочинам. На жаль, багато підприємств не приділяють достатньо уваги цьому питанню, передаючи функції контролю аудиторським фірмам. Задля забезпечення системності, оперативності та оптимальності прийнятих управлінських рішень виникає необхідність в достовірній та релевантній інформації, що може бути отримана завдяки ефективній системі внутрішнього контролю на підприємстві.

У працях Ф.Ф. Бутинця, М.Т. Білухи, З.В. Гуцайлюка, М.В. Мельника, С.В. Мочерного, Є.В. Мниха, В.С. Рудницького, В.В. Сопка та інших дослідників обговорювались складові внутрішнього контролю і процедури впровадження в практику діяльності суб'єктів господарювання. Питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення та стандартизації внутрішнього контролю на підприємствах залишається актуальним.

На сьогоднішній день існують нормативно-правові акти, що регулюють основні аспекти здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів: Постанова КМУ № 1001 «Про затвердження Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту» [1] та Постанова КМУ «Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів» [2]. Також діють норми Наказу

Міністерства фінансів України від №1247 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту», які призначені для використання в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних адміністраціях та інших головних розпорядниках коштів державного бюджету [3]. Окремо діють законодавчі акти в різних сферах, наприклад: Наказ Міністерства оборони України від № 145 «Про затвердження Порядку організації в системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України внутрішнього контролю та управління ризиками» [4]. Окрім цього існують окремі документи, що регламентують особливості внутрішнього контролю в банках: Постанова НБУ від № 88 «Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах».

Відповідно, на рівні держави необхідно розробити національні стандарти, а підприємствам впровадити свої власні правила здійснення внутрішнього контролю, які б підвищували ефективність і об'єктивність діяльності у сфері контролю. За основу можна взяти документи [1-4] у поєднанні з міжнародними стандартами у цій сфері. Використання міжнародних стандартів у розробці внутрішніх стандартів контролю на підприємстві має кілька переваг. Вони вважаються своєрідним «золотим стандартом», що добре визначає найкращі практики, ґрунтується на досвіді багатьох суб’єктів господарювання. Стандарти мають глобальне визнання і їх використання може суттєво полегшити співпрацю з іншими компаніями та міжнародними партнерами. Такий підхід також може сприяти покращенню репутації підприємства, збільшити інвестиційну привабливість та конкуренту перевагу, що важливо для його довгострокового успіху на ринку. Серед міжнародних стандартів, насамперед, слід взяти за основу норми, таких груп стандартів як:

1. Стандарти внутрішнього контролю для фінансової звітності (COSO), що розроблені Комітетом з принципів контролю за фінансовою звітністю (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). Вони є загальновизнаним набором принципів та рекомендацій для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю і охоплюють п'ять компонентів ефективної системи внутрішнього контролю: (середовище контролю, оцінку ризиків, контрольні дії, інформаційну та комунікаційну складову, моніторинг діяльності системи внутрішнього контролю) [5];

2. Стандарт COBIT (Control Objectives for Information and Related Technologies) – «Контрольні цілі для інформації та суміжних технологій», розроблений Асоціацією з аудиту та контролю інформаційних систем (ISACA). Цей стандарт – це набір документів та рекомендацій, які допомагають суб'єктам управляти IT-ризиками та контролювати IT-системи. Він охоплює сім основних категорій контролю: планування та організація, придбання та впровадження, поставка та підтримка послуг, захист інформаційних активів, забезпечення безперервності роботи, відповідність нормативним вимогам, моніторинг та оцінка [6].

Також доцільно використовувати норми Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту, які розроблені Національним інститутом внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors, IIA). Ці стандарти визначають принципи та практику для аудиторів при проведенні аудиту внутрішнього контролю [7].

Впровадження та дотримання стандартів внутрішнього фінансового контролю є важливою умовою для ефективного управління ресурсами та забезпечення стійкого розвитку будь-якого вітчизняного підприємства. Державі слід приділити більше уваги законодавчому регулюванню питань внутрішнього контролю. Загальні стандарти можна на рівні держави зробити обов'язковими для всіх суб'єктів

господарювання, адаптуючи певні окремі їх розділи до потреб кожного підприємства. А от підприємствам доцільно також розробити та впровадити внутрішні стандарти контролю.

Перелік посилань:

1. Про затвердження Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту: Постанова КМУ від 28 вер. 2011 р. № 1001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 1001-2011-%D0%BF#Text (дата звернення: 13.05.2024).

2. Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів: Постанова КМУ від 12 трав. 2018 р. № 1062 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#n17 (дата звернення: 13.05.2024).

3. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту: Наказ М-ва фінансів України від 04 жовт. 2011 р. № 1247. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text (дата звернення: 13.05.2024).

4. Про затвердження Порядку організації в системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України внутрішнього контролю та управління ризиками: Наказ М-ва оборони України від 02 квіт. 2019 р. № 145. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mus31836?an=1 (дата звернення: 13.05.2024).

5. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах: Постанова НБУ від 02 лип. 2019 р. № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text (дата звернення: 13.05.2024).

6. Internal Control – Integrated Framework: The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). 2013. URL: https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf. (дата звернення: 13.05.2024).

7. Методології у сфері IT: ITIL, COBIT, PRINCE2 та інші. KR. Laboratories. URL: https://kr-labs.com.ua/blog/metodologiyi-u-sferi-it-itil-cobit-ta-inshi (дата звернення: 13.05.2024).

8. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (редакція 2017 року). URL: https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-ukrainian.pdf (дата звернення: 13.05.2024).